

Izmenjava medicinske dokumentacije med izbranimi osebnimi zdravniki in pooblaščenimi zdravniki delodajalca

Medical data exchange between family physicians and specialists of occupational medicine

Grega Strban,¹ Anton Gradišek,² Jože Balažič³

¹ Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Poljanski nasip 2, 1000 Ljubljana

² DAGRA d.o.o., ordinacija splošne/družinske medicine, Vodovodna c. 67, 1000 Ljubljana

³ Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za sodno medicino, Katedra za sodno medicino in deontologijo, Korytkova ulica 2, 1000 Ljubljana

Korespondenca/ Correspondence:

prof. dr. Grega Strban,
univ. dipl. iur.
prodekan, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Poljanski nasip 2, SI-1000 Ljubljana
T: 386 1 42-03-122
F: 386 1 42-03-115
E: grega.strban@pf.uni-lj.si

Ključne besede:

posredovanje zdravstvenih podatkov, izbrani osebi zdravniki, pooblaščenimi zdravniki, varovanje osebnih podatkov

Key words:

family doctors, occupational medicine specialist, patients' medical data exchange, personal data protection

Citirajte kot/Cite as:

Zdrav Vestn 2011;
80: 775-84

Izvleček

Ambulante medicine dela, prometa in športa na spletnih straneh pogosto zahtevajo vpogled v originalno kartoteko splošne medicine zavarovane osebe. Posredovanje zdravstvene dokumentacije je večkrat v nasprotju z zakonodajo, ki ni niti konsistentna niti dovolj določna. Izmenjava določenih zdravstvenih podatkov med izbranimi osebnimi zdravniki in pooblaščenimi zdravniki je potrebna. V prispevku podajamo pravne, medicinske in forenzične poglede na izmenjavo podatkov ter ponujamo predloge za pravno in strokovno vzdržan način izmenjave in predlog zakonodajalcu, da področje ustrezno uredi.

Uvod

V Sloveniji si izbrani osebni zdravniki in pooblaščenimi zdravniki izmenjujejo zdravstvene podatke zavarovanih oseb na več načinov. Nekatere ambulate medicine dela, prometa in športa na spletnih straneh zahtevajo vpogled v originalno kartoteko splošne medicine zavarovane osebe. Zavarovane osebe ali izbrani osebni zdravniki včasih odklonijo posredovanje vsakršnih zdravstvenih podatkov, včasih pa zavarovane osebe same prenašajo kartoteke v zapečatenih kuvertah. Ponekod prenesejo originalne kartoteke medicinske sestre, kurirji ali pa jih pošljejo s priporočeno pošto. Občasno izbrani osebni zdravniki fotokopirajo kartoteke delno ali v celoti in izročajo kopije zavarovanim osebam. Pogosto je ravnanje z dokumentacijo v nasprotju z zakonodajo, ki ni niti konsistentna niti dovolj določna. Izmenjava določenih zdravstvenih podatkov med

Abstract

Occupational medicine specialists often demand an access to original medical records kept by patients' family physicians. Referring medical documentation is often not in accordance with the legislation, though the latter is neither precise nor complete. However, certain degree of professional communication between the specialists of occupational medicine and family physicians, regarding patients' medical records, is necessary. Legal, medical and forensic aspects of this communication are discussed and suggestions given for legally and professionally sustainable exchange of information between family physicians and specialists of occupational medicine. The need of legislative amendments is emphasised.

omenjenimi zdravniki je nujno potrebna. V prispevku želimo predstaviti pravne, medicinske in forenzične poglede na izmenjavo podatkov, podajamo predloge za pravno in strokovno vzdržan način izmenjave podatkov ter vzpodbuditi zakonodajalca, da področje ustrezno uredi.

Ustavna vrednota varovanja osebnih podatkov

Slovenska Ustava¹ med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami posebej varuje nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic (35. člen). Posebej je urejena ustavna pravica do varstva osebnih podatkov (38. člen).² Med osebne podatke uvrščamo tudi zdravstvene podatke.³ To so podatki osebe, ki neposredno razkrivajo zdravstveno stanje (zdravstveni podatek v

Prispelo: 21. jan. 2011,
Sprejeto: 17. jun. 2011

ožjem smislu) ali pa omogočajo sklepanje o zdravstvenem stanju osebe (zdravstveni podatek v širšem smislu).⁴ Vsak podatek, iz katerega je mogoče razbrati telesne ali duševne lastnosti konkretne osebe, je njen *zdravstveni podatek*. Zakonski termin je sicer podatek o zdravstvenem stanju.³ Vendar se zdravstveno stanje lahko nanaša na posameznika ali prebivalstvo, zato v zadnjem primeru ne gre za osebni podatek. Poleg tega *stanje* poudarja predvsem statično, trenutno lastnost. Po drugi strani je lahko zdravstveni podatek sicer vsak podatek, ki se nanaša na sorazmerno obsežen sistem zdravstva. Kljub temu bomo v nadaljevanju uporabljali termin zdravstveni podatek (posameznika), ki je širši od trenutnega zdravstvenega stanja. Z njim lahko razumemo tudi podatek o zgodovini in pričakovanem razvoju bolezni ali poškodbe oz. kateri koli podatek, ki kaže na zdravje ali bolezen posameznika. Zdravstveni podatki posameznikov ne glede na obliko, v kateri jih hranimo (na papirju, elektronskem ali drugem nosilcu podatkov), so *občutljivi osebni podatki*, ki morajo uživati še posebej strogo varstvo. Osebnostne podatke je dovoljeno zbirati, obdelovati in posredovati le na podlagi zakonske določbe ali pooblastila osebe, na katero se zdravstveni podatek nanaša. V nadaljevanju analiziramo pravne podlage, ki dovoljujejo zbiranje zdravstvenih podatkov izbranemu osebnemu zdravniku obvezno zdravstveno zavarovane osebe in pooblaščenemu zdravniku delodajalca. Eno pomembnejših vprašanj je, ali omenjena izvajalca zdravstvene dejavnosti smeta oz. sta dolžna sodelovati pri izmenjavi zdravstvenih podatkov in na kakšen način lahko poteka izmenjava.

Izbrani osebni zdravnik kot upravljavec zbirke podatkov

Pristojnosti in naloge izbranega osebnega zdravnika kot upravljavca zdravstvenih podatkov ureja več predpisov. Med njimi so Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1)³ kot splošni predpis (*lex generalis*), Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (ZZPPZ),⁵ Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ),⁶ Pravila obveznega zdravstvene-

ga zavarovanja,⁷ Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP),⁸ Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej)⁹ in Zakon o zdravniški službi (ZZdrS),¹⁰ oba v delu, ki ju ni razveljavil ZPacP, ter Zakon o duševnem zdravju (ZD-Zdr)¹¹ kot posebni predpisi (*leges specialis*).

Naloge izbranega osebnega zdravnika

Nosilec obveznega zdravstvenega zavarovanja, v Sloveniji je to Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije – ZZZS, je zavarovani osebi v zameno za prispevke dolžan zagotoviti potrebne zdravstvene storitve v mreži izvajalcev javne zdravstvene službe. Zavarovana oseba si je dolžna izbrati osebnega zdravnika, če želi uveljaviti pravice do zdravstvenih storitev in stvari (denimo zdravil) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. V slovenski ureditvi (in nekaterih drugih)¹² deluje izbrani osebni zdravnik kot vratar v svet zdravstvenih storitev iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, s čimer je onemogočen neposredni dostop zavarovane osebe do posameznih zdravnikov specialistov, razen redkih izjem. Izbrani osebni zdravnik (splošni, ginekolog in zobozdravnik) ima pomembne usmerjevalne, usklajevalne in dokumentacijske naloge. Skrbi namreč za zdravje zavarovane osebe, jo po potrebi napoti k specialistu ali v bolnišnico, predpisuje zdravila na recept, pa tudi zbira in upravlja zdravstvene podatke zavarovane osebe, ki ga je izbrala. Pri opredelitvi nalog izstopa splošni osebni zdravnik, saj je edini pooblaščen, da ugotavlja začasno zadržanost (zaradi nezmožnosti za delo, spremstva ipd.) od dela do 30 dni. Zato mu morajo določene podatke posredovati osebni stroški zdravnik (denimo o ugotovljeni nezmožnosti za delo zaradi nege otroka), osebni ginekolog in osebni zdravnik zakonca. Zdravstvene podatke pa lahko pridobiva tudi od drugih izvajalcev zdravstvene dejavnosti.⁷ V njegovem interesu, interesu zavarovane osebe in v javnozdravstvenem interesu je, da v zbirko zdravstvenih podatkov vključi vse obstoječe zdravstvene podatke o zavarovani osebi, tudi tiste, ki jih zavarovana oseba pridobi zunaj mreže javne zdravstvene službe (denimo izvid, diagnoza, morebitno zdravljenje

pri zasebniku brez koncesije ali pri zdravniku v tujini).¹³ Vsi zdravstveni podatki lahko namreč pomembno vplivajo na nadaljnje zdravniške odločitve in lahko omogočijo, da dosežemo enega od ciljev zdravljenja v skladu z zdravniškim načrtom zdravljenja.¹⁴ Izbrani osebni zdravnik ni dolžan poizvedovati o zdravstvenih podatkih zavarovane osebe, zasebni izvajalci (in izvajalci v tujini) pa mu jih tudi niso dolžni posredovati. Ob pomanjkanju izrecne zakonske podlage lahko zavarovana oseba sama prinese zdravstvene podatke izbranemu osebnemu zdravniku in s tem izrazi svojo privolitev o njihovi vključitvi v zbirko zdravstvenih podatkov, ki jo upravlja izbrani osebni zdravnik. Sicer pa za vzpostavitev in upravljanje zbirke zdravstvenih podatkov, ki jih ugotovi sam ali mu jih posreduje napotni zdravnik, na katerega je prenesel pooblastilo zdravljenja, osebnega soglasja zavarovane osebe ne potrebuje. To mu v javnem interesu omogočata že omenjena ZZVZZ in ZZPPZ.

Pravica do seznanitve z lastnimi zdravstvenimi podatki

Vsako, tudi bolnik z obveznim zdravstvenim zavarovanjem, ima ustavno pravico, da se seznaniti z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in ob ugotovljeni zlorabi zahteva sodno varstvo.¹ Vsak bolnik ima pravico do neoviranega vpogleda v zdravstveno dokumentacijo, ki se nanaša nanj. To lahko zahteva od vsakega izvajalca zdravstvenih storitev, ki upravlja zbirko njegovih zdravstvenih podatkov. Ni pomembno, ali izvajalec sodi v javni ali zasebni sektor, oziroma ali je izvajalec zdravstvene storitve izdelal zdravstveno dokumentacijo, s katero se bolnik želi seznaniti, v okviru storitev, ki jih krije obvezno zdravstveno zavarovanje ali v okviru zagotavljanja samoplačniških storitev bolnikom. Poleg tega lahko zavarovana oseba podatke prepisuje, zahteva fotokopije ali drugačno reprodukcijo in zahteva seznam uporabnikov, katerim so bili zdravstveni podatki posredovani. Izvajalec zdravstvenih storitev lahko v tem primeru za prepis zdravstvenih podatkov zaračuna zavarovani osebi dejanske stroške preslikave ali druge reprodukcije po vnaprej dolo-

čenem ceniku.^{3,8} Gre za materialne stroške preslikave in ne za opravljanje zdravniških storitev. Zato velja tarifa v skladu s posebnim Pravilnikom¹⁵ in ne zdravniška tarifa.^{16,17} Izvajalec zdravstvenih storitev mora zagotoviti fotokopiranje ali drugo tehnično izvedljivo reprodukcijo, zdravnik ali zdravstveni delavec ali sodelavec pa mora biti pri tem prisoten. Torej zdravstvene dokumentacije ne sme izročiti bolniku, da si jo fotokopira sam. Pri tem pa izvajalec zdravstvenih storitev ne sme zaračunati stroškov dela, ki jih ima z zbiranjem zdravstvene dokumentacije. Znani so primeri iz prakse, ko je informacijski pooblaščenec z odločbo ugodil pritožbi bolnika in naložil izvajalcu zdravstvene storitve vrnitev čezmerno zaračunanih materialnih stroškov fotokopiranja zdravstvene dokumentacije.¹⁸ Pravico bolnika do seznanitve z zbranimi zdravstvenimi podatki, ki se nanašajo nanj, je dopustno omejiti (zdravnik lahko izjemoma bolniku zamolči zdravstvene podatke) zaradi varstva zdravstvene koristi bolnika samega, razen če izrecno zahteva, da je o svojem zdravstvenem stanju popolnoma obveščen.⁸ Gre za »terapevtski privilegij« oziroma »obzirni molk zdravnika«. Na splošno velja, da je bolnikove pravice dopustno omejiti le zaradi zagotavljanja javne varnosti, zaradi varovanja javnega zdravja ali zaradi varovanja pravic tretjih oseb.⁸ Zavarovana oseba nima pravice do fizične posesti originalne zbirke zdravstvenih podatkov (denimo zdravstvenega kartona). Lastnik fizične oblike zbirke podatkov v papirni ali elektronski obliki je vsakokratni upravljavec zbirke, npr. izbrani osebni zdravnik, ki je dolžan hraniti originalne dokumente, ki vsebujejo zdravstvene podatke.¹⁹

Dolžnost izbranega osebnega zdravnika, da posreduje zdravstvene podatke

Izbrani osebni zdravnik mora kot poklicno skrivnost varovati vse zdravstvene podatke bolnika, k čemer ga zavezujejo zakoni^{8,9,10} in Hipokratova prisega.²⁰ Kljub temu je izbrani osebni zdravnik dolžan posredovati zdravstvene podatke tretjim osebam (ne le

bolniku), bodisi na podlagi zakona bodisi na podlagi bolnikove osebne privolitve.³ Tako je denimo v primeru premestitve ali preselitve bolnika ali če bolnik izbere drugega zdravnika dolžan vso pomembno zdravstveno dokumentacijo o bolniku predati zdravniku, ki nadaljuje zdravljenje. Za predajo pomembne zdravstvene dokumentacije ima pooblastilo v zakonu in posebna privolitev bolnika ni potrebna.⁹ Posebno pisno pooblastilo bolnika je potrebno pri predaji vse (preostale) zdravstvene dokumentacije, tudi tiste, ki je zdravnik ni ocenil kot pomembne.¹⁰ Pri tem gre za pooblastilo bolnika, ki je enostranska izjava volje, s katero bolnik zdravniku oziroma izvajalcu podeli upravičenje, da ta nastopa v njegovem imenu. Bolnik namreč ni upravičen razpolagati z originalno zdravstveno dokumentacijo tako, da jo dobi v roke in sam prenese drugemu zdravniku, pač pa lahko prenos zdravstvene dokumentacije naloži upravljavcu zbirke (prvemu zdravniku oziroma izvajalcu zdravstvenih storitev).²¹ Izbrani osebni zdravnik je dolžan brez bolnikove privolitve posredovati zdravstvene podatke drugemu izvajalcu zdravstvenih storitev, če jih ta potrebuje pri zdravljenju. Posredovati jih mora ne le novemu izbranemu osebnemu zdravniku, temveč tudi napotnemu zdravniku specialistu.⁸ Slednji mora izbranega osebnega zdravnika redno obveščati o bolnikovem zdravstvenem stanju in svojih ukrepih. V določenih primerih mora izbrani osebni zdravnik zdravstvene podatke posredovati, denimo, Inštitutu za varovanje zdravja, nosilcu zdravstvenega zavarovanja,⁶ sodišču ali drugim državnim organom, če tako določa zakon ali zahteva sam bolnik.²² V določenem obsegu je dolžan sodelovati tudi s pooblaščenim zdravnikom bolnikovega delodajalca, kar analiziramo v nadaljevanju.

Pooblaščen zdravnik kot upravljavec zbirke podatkov

Pristojnosti in naloge pooblaščenega zdravnika delodajalca kot upravljavca zdravstvenih podatkov ureja več predpisov, tudi že omenjeni ZVOP-1, ZZPPZ, ZPacP, ZZDej, ZZdrS. Poleg tega je potrebno uporabiti Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD)²³

in na njegovi podlagi sprejeti Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (v nadaljevanju Pravilnik).²⁴

Naloge pooblaščenega zdravnika

Namen varnosti in zdravja pri delu je preprečevanje, odpravljanje, oziroma, če to ni mogoče, zmanjševanje nevarnosti pri opravljanju dela. S tem mora biti delavcu omogočeno uspešno opravljanje poklicnega dela brez škode za njegovo zdravje ves čas opravljanja dela. Eno od temeljnih načel je, da mora varno in zdravo delo zagotoviti delodajalec. Ta za zagotavljanje zdravja pri delu pooblasti zdravnika specialista medicine dela, prometa in športa v javnem zavodu ali zasebnika s koncesijo. Pooblaščen zdravnik sodeluje pri ocenjevanju tveganja na delovnem mestu v delovnem okolju, opravlja naloge zdravstvene vzgoje delavcev, izvaja zdravstveno varstvo delavcev s poklicno boleznijo, opravlja pa tudi preventivne zdravstvene preglede delavcev.²⁵ Zato vodi evidence, zbira in obdeluje zdravstvene (in druge osebne) podatke delavcev. Zakonska podlaga je v ZVOP-1, ZPacP in ZZPPZ. Delodajalec s pooblastitvijo zdravnika izpolnjuje svojo dolžnost – zagotavljanje varnega in zdravega dela. Pooblaščen zdravnik ne opravlja zdravstvenih storitev na račun obveznega zdravstvenega zavarovanja.⁷

Dolžnost pooblaščenega zdravnika, da posreduje zdravstvene podatke

Pooblaščen zdravnik je na podlagi pisne zahteve delodajalca, če ta izbere novega pooblaščenega zdravnika (specialista medicine dela, prometa in športa), dolžan posredovati zdravstveno dokumentacijo novemu pooblaščenemu zdravniku, ki s tem postane upravljavec zbirke zdravstvenih podatkov. Posebna privolitev delavca ni potrebna, vso medicinsko dokumentacijo o opravljenih preventivnih zdravstvenih pregledih pa je potrebno v 30 dneh posredovati neposredno

novemu pooblaščenemu zdravniku in se je ne sme izročiti delavcu.²⁶

Sodelovanje med izbranim osebnim zdravnikom in pooblaščenim zdravnikom

Izbrani osebni zdravnik zavarovane osebe in pooblaščen zdravnik delodajalca sta izvajalca zdravstvenih storitev. Vprašanje je, v kakšnem obsegu sta dolžna izmenjevati zdravstvene podatke zavarovane osebe oziroma delavca in na kakšen način.

Posredovanje zdravstvenih podatkov pooblaščenemu zdravniku

Dolžnost posredovanja zdravstvenih podatkov delavcev, ki jih hrani izbrani osebni zdravnik, pooblaščenemu zdravniku določa na podlagi ZVZD sprejeti Pravilnik.²⁴ Takšna ureditev je lahko ustavno sporna, saj ustava zapoveduje, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo osebnih podatkov določa zakon. Kljub temu pa, dokler Ustavno sodišče ne ugotovi neskladnosti z ustavo in morebiti Pravilnik razveljavi, to predstavlja veljavno in zavezujočo pravno podlago. Pooblaščen zdravnik lahko zahteva od izbranega osebnega zdravnika, da mu posreduje ustrezno medicinsko dokumentacijo, ki jo potrebuje za oceno izpolnjevanja posebnih zdravstvenih zahtev za določeno delo v delovnem okolju. Namen sodelovanja je popolna in pravilna ugotovitev zdravstvenega stanja za izvedbo preventivnega zdravstvenega pregleda delavca in ocene njegove zmožnosti za delo. Posredovanje medicinske dokumentacije koristi delavcu in pomaga pooblaščenemu zdravniku, saj mu ni treba ponavljati preiskav, ki so bile nedavno že opravljene, npr. laboratorijskih preiskav iz zadnjega meseca.²⁴

Pisna zahteva

Pravilnik sicer omogoča tako pisno kot tudi ustno zahtevo pooblaščenega zdravnika. Vendar je potrebno zastopati stališče, da je *pisna zahteva* primernejša podlaga za

posredovanje zdravstvenih podatkov.²⁷ V primeru pisne zahteve lahko izbrani osebni zdravnik oceni upravičenost posredovanja zdravstvenih podatkov (denimo po telefonu je težko z gotovostjo ugotoviti identiteto kličočega). Poleg tega s pisno zahtevo zagotovimo fizični dokaz o posredovanju zdravstvenih podatkov, kar omogoča sledljivost. Upravljavca podatkov mora za vsako posredovanje osebnih podatkov zagotoviti, da je kasneje mogoče ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani, komu, kdaj in na kakšni podlagi.³ Ustrezno bi bilo, če bi pisni zahtevi pooblaščen zdravnik priložil obrazec, na katerem bi bilo jasno določeno, katere podatke želi pridobiti od izbranega osebnega zdravnika (običajno splošnega, v določenih primerih pa morda tudi od osebnega ginekologa in/ali osebnega zobozdravnika).

Ustrezna medicinska dokumentacija

Izbrani osebni zdravnik je dolžan posredovati *ustrezno* medicinsko dokumentacijo delavca.²⁴ Ni dolžan posredovati vseh zdravstvenih podatkov, temveč le tiste, ki lahko pripomorejo k pravilni oceni zdravstvenega stanja in zmožnosti za delo delavca. Načelo sorazmernosti določa, da morajo biti zdravstveni podatki, ki se obdelujejo, ustrezni in po obsegu primerni glede na namene, za katere se zbirajo in nadalje obdelujejo.^{3,8,28} Poleg tega Zakon o delovnih razmerjih (ZDR)²⁹ določa, da se ugotovitev zdravstvene zmožnosti kandidata ne sme nanašati na okoliščine, ki niso v neposredni zvezi z delom na delovnem mestu, za katerega se sklepa pogodba o zaposlitvi. Tudi zato je pomembno ciljano povpraševanje in jasna zahteva pooblaščenega zdravnika, katere podatke potrebuje.

Še posebej občutljivi medicinski podatki

V kartotekah splošne/družinske medicine,³⁰ kartotekah ginekologov na primarni ravni in kartotekah izbranih osebnih zobozdravnikov so pogosto zabeleženi podatki, ki

jih lahko označimo za še posebej občutljive. Vpogled v te podatke brez trdne pravne podlage s strani nepooblaščenih oseb ima lahko hude posledice. Takšni so npr. izvidi preiskav na HIV, podatki o genski obremenjenosti z boleznimi z visoko penetranco, podatki o splavih, ki niso povzročeni zaradi škodljivega delovanja delovnega okolja, podatki o spolnih boleznih, družinsko drevo, osebni podatki »tretjih« oseb, ki nimajo nobene povezave z delavcem in njegovim delovnim mestom, podatki o nosečnosti, kadar ni pomembna za delovno mesto, podatki o odsotnosti z dela zaradi nege ali spremstva, podatki o neobveznih cepljenjih (npr. HPV), podatki o predpisanih nerazvrščenih zdravilih (zdravljenje erektilne disfunkcije), podatki o predpisanih kontracepcijskih sredstvih, podatki o sterilizaciji, podatki o vazektomiji, podatki o spolni usmerjenosti, podatki o posvojenih otrocih, podatki o postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, podatki o uporabi tobaka, podatki o uživanju alkohola, podatki o morebitnih posledicah družinskega nasilja (duševnih, telesnih), morebitni podatki o prestani kazni zapora, morebitni podatki o narodnosti, rasnem ali etničnem poreklu, veri ali prepričanju, spolni usmerjenosti ali drugih osebnih okoliščinah. V kartotekah so pogosto zabeleženi podatki o partnerju, partnerici in njegovi osebni podatki (telefonska številka, elektronski naslov...). Bolniki zdravniku pogosto zaupajo tudi podatke o uporabi alternativnih zdravilskih praks. Zdravnik včasih svetuje bolniku glede trpinčenja na delovnem mestu (t.i. mobbing delodajalca). Zahtevo bolnika o nesporočanju zdravstvenih podatkov ločeno dokumentiramo v zdravstveni dokumentaciji (zahteva pa ne vpliva na primere, ko mora izbrani osebni zdravnik na podlagi zakona posredovati podatke). Evidentira se zahteve Policije o posredovanju podatkov o poškodbah, podatke o zdravstvenem pooblaščenju, podatke o izključitvi oseb, podatke o vnaprej izraženi volji, ločeno pa tudi razloge za zamolčanje podatkov bolniku.⁸

Soglasje zavarovane osebe/delavca

Izbrani osebni zdravnik lahko posreduje ustrezne zdravstvene podatke pooblaščenemu zdravniku le, če zavarovana oseba oziroma delavec s tem *soglaša*. Pravilnik določa predhodno soglasje, ki bi lahko bilo pisno, ustno ali celo podano s konkludentnim ravnanjem. Ponovno je potrebno zastopati stališče, da je najprimernejša podlaga pisno soglasje zavarovane osebe oziroma delavca, ki je v postopku ocenjevanja posebnih zdravstvenih zahtev. S tem je dokazovanje upravičenosti posredovanja zdravstvenih podatkov lažje. V nemški ureditvi tako za posredovanje zdravstvenih podatkov med izvajalci zdravstvene dejavnosti zmeraj zahtevajo pisno soglasje bolnika.²⁸ Navajamo priporočljiv primer takega soglasja:

Seznanjen/a sem s pravno podlago in soglašam z enkratnim posredovanjem mojih zdravstvenih podatkov za pregled pri specialistu medicine dela, prometa in športa v obsegu, obliki in vsebini, kot to predlaga moj izbrani osebni zdravnik.

V primeru nesoglasja zavarovane osebe je priporočljivo zapisati:

Seznanjen/a sem z nalogami pooblaščenega zdravnika za zagotavljanje varnega in zdravega dela. Sprejemam odgovornost za odklonitev soglasja za posredovanje vseh ali nekaterih zdravstvenih podatkov, ki jih v medicinski dokumentaciji vodi moj izbrani osebni zdravnik, in posledic zamolčanja zdravstvenih podatkov, potrebnih za oceno moje zmožnosti za delo, ki jo ugotavlja pooblaščen zdravnik.

Vprašanje nadaljnjega ravnanja se lahko pojavi v primeru odklonitve soglasja zavarovane osebe oziroma delavca. Ta lahko odkloni posredovanje vseh ustreznih ali le nekaterih zdravstvenih podatkov. Ali je dolžan izbrani osebni zdravnik na nepopolno posredovanje podatkov opozoriti pooblaščenega zdravnika? Verjetno ne, saj brez bolnikovega soglasja zdravstvenih podatkov ni dopustno posredovati, prav tako ne omenjati okoliščin, ki bi kazale na njegovo zdravstveno stanje. Delavec določenih podatkov pooblaščenemu zdravniku kljub temu ne sme zamolčati. Kandidata pri sklepanju po-

godbe o zaposlitvi in kasneje delavca zavezuje dolžnost obveščanja delodajalca (oziroma njegovega pooblaščenega zdravnika). Zato tudi zdravstvenih podatkov, ki bi ga onemogočali ali bistveno omejevali pri izvrševanju delovnih obveznosti, pooblaščenemu zdravniku ne sme zamolčati. Če to stori, mu delodajalec lahko odpove pogodbo o zaposlitvi iz krivdnega razloga.²⁹ Za ugotovitev manjkajočih zdravstvenih podatkov (ki jih izbrani osebni zdravnik nima ali mu jih ni posredoval zaradi odsotnosti soglasja) mora pooblaščen zdravnik sam opraviti zdravniške preiskave. Verjetno od delavca za to ni mogoče terjati odškodnine, saj niso podane vse predpostavke odškodninske odgovornosti. Tudi protipravnosti ni mogoče očitati, saj predpisi delavcu omogočajo odklonitev soglasja brez utemeljitve. Morda pa bi lahko zakon določil, da mora delavec v primeru neutemeljene zavrnitve soglasja sam kriti stroške izvedbe posega za ugotovitev določenega zdravstvenega podatka. V tem primeru bi moral zakonodajalec nakazati in primeroma naštet, kaj šteje za utemeljeno oziroma neutemeljeno zavrnitev soglasja.

Način posredovanja zdravstvenih podatkov

Praksa, da pooblaščen zdravnik naroči delavcu, naj prinese svoj medicinski karton na vpogled, je pravno nedopustna in v nasprotju s sistemom varstva osebnih podatkov. Posredovanje zdravstvenih podatkov je dopustno izključno na uveljavljeni način varne izmenjave dokumentacije, ki je vzpostavljena med izvajalci zdravstvene dejavnosti (kurirska služba, klasična pošta ipd.).²⁷ Bolnik sicer ima pravico do vpogleda v lastne zdravstvene podatke, vendar je ta omejena z že omenjenim »terapevtskim privilegijem«⁸ zdravnika. Tako vseh ustreznih zdravstvenih podatkov morda niti ne more pridobiti (če izrecno ne zahteva popolne obveščeniosti).⁸ Tudi če jih lahko pridobi, se lahko odloči, da nekaterih ne posreduje pooblaščenemu zdravniku.

Forenzični vidik posredovanja dokumentacije

V najširšem pomenu predstavljajo fizično obliko medicinske dokumentacije kartoteka družinske medicine, kartoteka izbranega primarnega ginekologa ali izbranega osebnega zobozdravnika z vsemi prilogami, kot so izvidi preiskav in izvidi specialistov. To lahko hranimo in obdelujemo v papirni ali elektronski obliki. Zahteva po posredovanju vseh originalnih osebnih zdravstvenih podatkov ali celo kar originalnih kartotek je žal stalna praksa. Zakon naroča upravljavcu zbirk osebnih podatkov obveznost posredovanja zdravstvenih podatkov uporabnikom osebnih podatkov pod posebnimi pogoji. Upravlavec osebnih podatkov mora za vsako posredovanje osebnih podatkov zagotoviti, da je mogoče vedno ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani, komu, kdaj, na kakšni podlagi in s kakšnim soglasjem. Pravni predpisi nikjer ne določajo, da naj se posredujejo originalni dokumenti, razen pri bolnikovi pravici do seznanitve z zdravstveno dokumentacijo, v kateri je opredeljen njegov pogled v lastno medicinsko dokumentacijo in njegov fizični vpogled ob prisotnosti zdravnika ali pa fotokopiranje in reprodukcija zdravstvene dokumentacije, ki jo mora na bolnikovo željo zagotoviti izvajalec zdravstvenih storitev. Vprašanje ob posredovanju originalne zdravstvene dokumentacije za potrebe odvetnikov, zavarovalnic in medicine dela je vsakodnevna aktualna tema. Če natančno opredelimo dolžnosti varovanja občutljive medicinske dokumentacije upravljavca oz. izvajalca zdravstvenih storitev, je že na prvi pogled logično, da originalne zdravstvene kartoteke ne smejo zapuščati prostorov upravljavca. Upravlavec je dolžan preprečiti vsakršno zlorabo te dokumentacije, kar pa ni možno, če originalno dokumentacijo odstopi drugemu upravljavcu osebnih podatkov. S forenzičnega gledišča smo prepričani, da originalna medicinska dokumentacija sodi izključno k upravljavcu medicinskih osebnih podatkov in da je potrebno najti druge ustrezne načine, da se zadovolji interes po obdelavi teh osebnih podatkov pri drugem upravljavcu. V sodni medicini v postopkih izvedenstva

poznamo številne primere, ko je prišlo do zamenjave, odtujitve ali popravka v medicinski dokumentaciji ali pa celo do izgube ali uničenja originalne medicinske dokumentacije. Skrajni čas je, da z ustreznim zakonom in pravilnikom natančno uredimo posredovanje zdravstvene dokumentacije. Pomembno je še eno dejstvo. Kartoteke običajno ne vsebujejo kazala, tj. kataloga vložnih izvudov. Vložni listi v papirni obliki kartoteke za beleženje ambulantnih obiskov običajno niso zaporedno oštevilčeni in opremljeni vsak posebej s podatki o zavarovani osebi. Rentgenske slike običajno hranimo ločeno zaradi formata slik. Tako je že pri običajnem fotokopiranju vprašljivo, ali se vložni listi in kopije vložnih listov nanašajo na dotično osebo, če jih kopira zdravnik, ki jih ni osebno izpolnjeval. Vsako fotokopiranje in izdajanje fotokopij (tudi vpogled v zdravstveno dokumentacijo) zavarovani osebi je potrebno v kartoteko posebej zabeležiti.

Stroški posredovanja zdravstvenih podatkov

Pravilno bi bilo, da stroške posredovanja podatkov pooblaščenemu zdravniku *krije delodajalec* kot strošek medicine dela. Obremenitev delavca s stroški fotokopiranja in prenosa zdravstvenih podatkov za potrebe pooblaščenega zdravnika v primeru pregledov v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu je nedopustno. Izjema so pregledi za zasebne potrebe (vozniško dovoljenje, pregled za posest orožja, pregledi pri določenih športnih dejavnostih). Zato je lahko vprašljivo mnenje informacijske pooblaščenke, ki ugotavlja, da je ravnanje osebnega zdravnika, ki je po pošti posredoval zdravstvene podatke pooblaščenemu zdravniku *na stroške zavarovane osebe/delavca*, pravilno in zakonito.³¹ Ne le, da je delodajalec končno odgovoren za varno in zdravo delo (brez finančnih obveznosti delavcev),^{23,29} temveč se lahko stroški delodajalca s posredovanjem dokumentacije izbranega osebnega zdravnika pooblaščenemu zdravniku zmanjšajo, saj ni potrebno opraviti pregledov in preiskav, ki so (nedavno) že bile opravljene. Pri tem ne bi bilo primerno ločevati med javnimi zavodi in zasebniki s koncesijo. ZVOP-1 sicer

določa načelo plačljivosti posredovanja podatkov ob hkratni izjemi pri posredovanju osebnih podatkov med upravljavci v javnem sektorju. V javni sektor sodijo npr. javni zavodi, ne pa tudi zasebniki s koncesijo.³² Tako bi lahko veljalo brezplačno posredovanje zdravstvenih podatkov med javnima zavodoma, ne pa pošiljanje ali pridobivanje podatkov zasebnika s koncesijo. Primerno bi bilo uporabiti izjemo od izjeme. ZVOP-1 namreč dopušča plačljivost posredovanja podatkov tudi v javnem sektorju, če tako določi drug zakon. To bi zakonodajalec lahko določil v ZVZD. Tudi informacijska pooblaščenka očitno podpira to rešitev, saj že sedaj poudarja dopustnost plačila za posredovanje zdravstvenih podatkov ob pomanjkanju izrecne pravne podlage. Pri tem ne razlikuje med javnimi zavodi in zasebniki s koncesijo.¹⁹

Posredovanje zdravstvenih podatkov izbranemu osebnemu zdravniku

Pooblaščen zdravnik je dolžan izbranemu osebnemu zdravniku vrniti posredovano zdravstveno dokumentacijo najpozneje dan po njenem prejemu.²⁴ Vprašanje pa je, ali mu je dolžan posredovati tudi rezultate preiskav, ki jih je sam opravil. Ta dolžnost obstaja le, če je pooblaščen zdravnik ugotovil takšno okvaro zdravja delavca, ki ogroža njegovo življenje oziroma njegovo delovno zmožnost.²⁴ To dolžnost ZPacP razširja tudi na podatke, ki so potrebni za (nadaljnje) zdravljenje. V teh primerih privolitev delavca ni potrebna.⁸ Je pa pisna privolitev v odsotnosti zakonske pravne podlage potrebna pri posredovanju vseh ostalih zdravstvenih podatkov, ki jih je ugotovil pooblaščen zdravnik, izbranemu osebnemu zdravniku.¹⁰ Iz že omenjene dokumentacijske naloge izbranega osebnega zdravnika izhaja njegova dolžnost, da zbira in hrani dokumentacijo o zdravstvenem stanju zavarovane osebe, vključno z zdravstvenimi podatki o njenem zdravljenju pri drugih izvajalcih.^{7,33}

Sklepne ugotovitve

Izbrani osebni zdravnik in pooblaščen zdravnik delodajalca pri svojem delu nista v razmerju nadrejenosti ali podrejenosti, temveč sta med seboj v prirednem razmerju (enakopravnost). V javno zdravstvenem interesu morata izbrani osebni zdravnik in pooblaščen zdravnik med seboj sodelovati, predvsem z izmenjavo zdravstvenih podatkov. Predlagamo naslednji način:

- celotne originalne kartoteke ni dovoljeno pošiljati ali prenašati iz ordinacije osebnih zdravnikov pooblaščenim zdravnikom;
- pooblaščen zdravnik mora od osebnega zdravnika pisno zahtevati ustrezne, torej določene (ciljane) zdravstvene podatke delavca;
- izbrani osebni zdravnik je ustrezne zdravstvene podatke dolžan posredovati le ob predloženem predhodnem pisnem soglasju delavca;
- soglasje delavca lahko pridobi že pooblaščen zdravnik in ga priloži pisni zahtevi, ki naj velja tudi kot naročilnica za plačilo stroškov fotokopiranja in pošiljanja zdravstvene dokumentacije;
- soglasje lahko pridobi tudi izbrani osebni zdravnik, preden posreduje podatke neposredno pooblaščenemu zdravniku;
- pravilno posredovana dokumentacija so fotokopije ustreznih zdravstvenih podatkov, na katerih je potrjena istovetnost z originalom, s seznamom dokumentov, poslana s priporočeno pošto ali kurirjem in priloženim računom za stroške kopiranja in pošiljanja;
- vpogled, kopiranje in seznam posredovanih dokumentov mora zdravnik zabeležiti v zdravstveni karton;
- delodajalec je dolžan v ceni storitve pooblaščenega zdravnika nositi tudi stroške posredovanja zdravstvene dokumentacije osebnega zdravnika, ki ne smejo bremeniti delavca;
- pravno najbolj ustrezno bi bilo, da bi dolžnost sodelovanja izbranega osebnega zdravnika zavarovane osebe in pooblaščenega zdravnika delodajalca pri izmenjavi zdravstvenih podatkov posameznika natančno določili v zakonu,

enotne obrazce (lahko bi vsebovali skupen splošni del in posebnosti glede zahtev posameznega delovnega mesta) pa v pravilniku;

- sistem je potrebno poenostaviti že od izdaje napotnice s strani delodajalca delavcu za pregled pri pooblaščenem zdravniku dalje, in sicer z vsemi pravnimi podlagami, pojasnili, obrazci za soglasje za posredovaje zdravstvenih podatkov in navodili za zakonito izvedbo ustreznega pregleda.

Literatura

1. Ustava Republike Slovenije 1991. Ur l RS 33/91 do 68/06.
2. Pirc Musar N. Neodvisni nadzor in varstvo osebnih podatkov. Pravna praksa 2006; 35: 6–10.
3. Zakon o varstvu osebnih podatkov–ZVOP-1 2004. Ur l RS 86/04 do 67/07, 94/7-UPB1.
4. Mnenje informacijske pooblaščenke RS št. 0712–1076/2007/2, z dne 11. 12. 2007.
5. Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva–ZZPPZ 2000. Ur l RS 65/00.
6. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju–ZZVZZ 1992. Ur l RS 9/92 do 76/08.
7. Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja 1994. Ur l RS 79/94 do 30/11.
8. Zakon o pacientovih pravicah–ZPaP 2008. Ur l RS 15/08.
9. Zakon o zdravstveni dejavnosti–ZZDej 1992. Ur l RS 9/92 do 23/08.
10. Zakon o zdravniški službi–ZZdrS 1999. Ur l RS 98/99 do 58/08.
11. Zakon o duševnem zdravju–ZDZdr 2008. Ur l RS 77/08.
12. Strban G. Pravica do izbire osebnega zdravnika. Delavci in delodajalci 2004; 1: 27–48.
13. Strban G. Pravica do zdravljenja v drugi državi članici EU. EvroPP, Pravna praksa 2009; 11: 54–6.
14. Strban G. Temelji obveznega zdravstvenega zavarovanja. Ljubljana: Cankarjeva založba, Scientia iustitia; 2005.
15. Pravilnik o zaračunavanju stroškov pri izvrševanju pravice posameznika do seznanitve z lastnimi osebnimi podatki 2007. Ur l RS 85/07.
16. Pravilnik o zdravniški tarifi 1995. Ur l 54/95 do 24/05. Sklep o spremembi vrednosti točke zdravniške tarife 2008. Ur l 13/08.
17. Mnenje Informacijske pooblaščenke št. 0712–2/2010/80, z dne 22. 01. 2010.
18. Odločba Informacijske pooblaščenke št. 0710–1/2010, z dne 09. 08. 2010.
19. Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712–833/2007/2, z dne 17. 09. 2007.
20. Hipokratova prisega “...9. da bom molčal o vsem, kar bom pri izvrševanju prakse ali tudi izven nje videl ali slišal o življenju in vedenju ljudi in česar ne gre obešati na veliki zvon, ker sem mnenja, da je take reči treba ohraniti zase kot (poklicno) skrivnost. Če bom torej to prisego vestno izpolnjeval in je ne bom prelomil, naj mi bo dana sreča

- in blagoslov v življenju in poklicu, da me bodo vsi ljudje imeli zmeraj v čisljih, če pa jo bom prekršil in postal krivoprisežnik, naj me zadene nasprotno!” Prevod akad. Anton Sovre.
21. Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-2/2009/1037, z dne 07.10.2009.
 22. Höpken A., Neumann, H. Datenschutz in der Arztpraxis, Ein Leitfaden für den Umgang mit Patientendaten. Heidelberg: C.F. Müller; 2008.
 23. Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD) 1999. Ur l RS, 56/99, 64/01. Decembra 2011 ga bo nadomestil novi Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1) 2011. Ur l RS 43/11. Sodelovanje med zdravniki je urejeno v njegovem 33. členu.
 24. Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. Ur l RS 87/02 do 124/06. Pravilnik ostaja v veljavi tudi po uveljavitvi ZVZD-1 (82. člen ZVZD-1).
 25. Belopavlovič N, Bilban M, Korun V, Petriček T, Srna M, Kalčič M, et. al. Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD) s komentarjem in podzakonski akti. Ljubljana: GV Založba, IDR; 1999.
 26. Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-480/2009/2, z dne 23. 10. 2009.
 27. Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-131/2007/2, z dne 16. 02. 2007
 28. Binne W. Sozialdatenschutz. In: von Maydell B, Ruland F, Becker U, eds. Sozialrechtshandbuch (SRH). 4th ed. Baden-Baden: Nomos; 2008. p. 370-434. Predhodno pisno privolitev delavca določa tudi novi ZVZD-1.
 29. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) 2002. Ur l 42/02, 103/07.
 30. Obrazec kartoteke splošne/družinske medicine, DZS d.d.,Založništvo tiskovin-Obr. 8.4.
 31. Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-565/2007/2, z dne 15. 06. 2007.
 32. Pirc Musar N; Bien Karlopšek K, Bogataj J, Prelesnik M, Žaucer A. Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1): s komentarjem. Ljubljana: GV Založba; 2006.
 33. Bubnov-Škoberne A, Strban G. Pravo socialne varnosti. Ljubljana: GV Založba; 2010.